

Staatssecretaris S. van Veldhoven
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Datum: 1 september 2020
Kenmerk: 20-066.HB
Betreft: GGD GHOR Nederland zienswijze op Nationaal Milieubeleidskader

Geachte mevrouw Van Veldhoven,

Namens de 25 GGD'en en GHOR-bureaus biedt GGD GHOR Nederland u met deze brief een gezamenlijke zienswijze aan op de consultatieversie van het Nationaal Milieubeleidsplan. Met genoeg constateren wij dat gezondheid een van de uitgangspunten is van het Nationaal Milieubeleidskader (NMK). De redenen die hiervoor worden geschetst, presenteren een herkenbare ernstige situatie waarbij ongunstige milieukwaliteit voor 4% van de totale ziektelast in de Nederlandse bevolking zorgt. Wij ondersteunen uw streven dan ook om de noodzakelijk milieu- en gezondheidswinst te boeken.

Kern van onze zienswijze

In de bijlage verwoorden wij in meer detail onze aanvullingen op uw voorgestelde bouwstenen. In de kern vragen wij aandacht voor de volgende zaken:

- Versterking van de mogelijkheden van het lokaal bestuur om, wanneer het om gezondheidskundige redenen noodzakelijk is, strengere omgevingswaarden vast te stellen.
- Het voorkomen van de afwenteling van milieuschade op gezondheid.
- Een nadere uitwerking van de impact van klimaatverandering.

Op al deze punten biedt GGD GHOR Nederland en de betrokken GGD'en aan met u mee te denken over een nadere uitwerking van het beleidskader naar een uitvoeringsprogramma.

Tot slot

GGD GHOR Nederland ziet in de, ter consultatie voorliggende, Nationaal Milieubeleidskader voldoende perspectief om de gezondheid van alle inwoners van Nederland te beschermen en te verbeteren.

Wij vertrouwen erop dat u onze reactie zal meenemen bij een eventuele aanpassing van het beleidskader en zien de parlementaire behandeling met interesse tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Dr. H.A.M. Backx

Directeur GGD GHOR Nederland

Bijlage met aandachtspunten

Uitgangspunten Nationaal Milieubeleidskader

GGD GHOR Nederland constateert met genoegen dat gezondheid een van de uitgangspunten is van het Nationaal Milieubeleidskader (NMK). De redenen die hiervoor geschetst worden, presenteren een herkenbare ernstige situatie waarbij ongunstige milieukwaliteit voor 4% van de totale ziektelast zorgt. Daaronder valt het jaarlijks vroegtijdig overlijden van duizenden Nederlanders door blootstelling aan luchtverontreiniging en omgevingslawaai. Een groot deel van deze ziektelast ontstaat onder de huidige normen. GGD GHOR Nederland ondersteunt het streven naar verbetering van de leefomgevingskwaliteit ook onder de huidige normen (zie bijvoorbeeld ook ons standpunt inzake luchtverontreiniging en geluid: <https://ggdghor.nl/thema/luchtverontreiniging-en-geluid/>). Naast directe gezondheidsschade ontstaat er in situaties waarbij er onduidelijkheden zijn over mogelijke blootstelling aan schadelijke stoffen ook veel hinder en onrust. Dit kan gepaard gaan met grote psychosociale effecten en mogelijke gezondheidsschade. Deze effecten op de mens zijn niet alleen vanuit een moreel oogpunt, maar ook vanuit economisch perspectief onwenselijk gezien de grote zorgkosten en arbeidsverlies die hiermee gepaard kunnen gaan. Vanuit dit perspectief zijn de bouwstenen van het NMK beoordeeld.

Bouwsteen 1: voorkomen van milieuverliezen en vermijden van milieuvervuiling en Bouwsteen 3: voortdurende stapsgewijze verbetering van de milieukwaliteit

Door milieunormen niet als eind- maar vertrekpunt te zien naar een gezonder milieu valt veel winst te halen. Immers omdat het beperken van de blootstelling aan concentraties schadelijke stoffen onder huidige milieunormen ook gezondheidswinst kan worden geboekt. In veel gevallen is de norm niet alleen gebaseerd op gezondheidskundige risico's. De veel belovende ambitie in deze bouwstenen kent echter enkele stevige knelpunten.

Het beeld waarin de overheid een te bescheiden rol en middelen heeft in het bevorderen van een veilige leefomgeving wordt door GGD GHOR Nederland. Op lokaal niveau blijkt het in de praktijk voor gemeenten een forse uitdaging het bedrijfsleven stimuleren gewenste gezondheidskundige waarden te realiseren door de zware bestuurlijke eisen die hieraan worden gesteld. Zo is het voor gemeenten lastig om strengere omgevingswaarden vast te stellen, omdat daar een monitoringsplicht aan vast zit en de plicht om de economische effecten te betrekken. Veel gemeenten hebben beperkte capaciteit en kennis voor het opstellen van decentrale omgevingswaarden met alle daarbij horende voorwaarden. Mede gezien de veranderende bestuurlijke verantwoordelijkheden in het kader van de toekomstige Omgevingswet ligt het strenger maken van normen voor het verbeteren van het milieu en de gezondheid op nationaal niveau in eerste instantie niet voor de hand. Daarom dient in het NMK ruimte gemaakt te worden voor het versterken van de mogelijkheden van het lokaal bestuur om, wanneer het om gezondheidskundige redenen noodzakelijk is, strengere omgevingswaarden vast te stellen.

Bouwsteen 2: beheersen van risico's op afwenteling van de rekening van milieuschade

In de brief aan de Tweede Kamer waarin de internetconsultatie van het NMK wordt aangekondigd, wordt gezondheid genoemd als een van de drie punten die centraal staan bij de actualisatie van het milieubeleid. Zowel in de ondertitel als de inleiding van het NMK wordt gezondheid als een van de uitgangspunten genoemd. Daarom constateert GGD GHOR Nederland met spijt dat gezondheid niet meegenomen is bij de analyse van de risico's van het afwentelen van milieuschade. GGD GHOR Nederland stelt daarom voor in de toelichting op bouwsteen 2 een 3e categorie op laten nemen: voorkomen van afwenteling op gezondheidsschade. Omdat milieuproblemen (ernstige) gezondheidsschade kunnen veroorzaken dient afwenteling van milieuschade naar gezondheidsschade zo veel mogelijk te worden voorkomen. Wetenschappelijk onderzoek toont bijvoorbeeld aan dat luchtverontreiniging leidt tot een verhoogde kans op het ontwikkelen van astma en chronische longziekten, ook in gebieden waar ruimschoots aan de normen wordt voldaan. Zo blijken kinderen die wonen of naar school gaan langs drukke wegen vaker astma te ontwikkelen, een verminderde longfunctie en -groei te hebben en vaker last te hebben van al bestaande luchtwegklachten dan kinderen die niet in de buurt van een snelweg wonen of naar school gaan.

Ook is bekend dat een verhoging van de geluidbelasting leidt tot meer geluidshinder, slaapverstoring en hart- en vaatziekten bij mensen die wonen nabij drukke wegen. Gezondheidsschade als gevolg van milieuschade veroorzakende activiteiten kunnen naast menselijk leed ook hoge kosten met zich meebrengen. Bij de aanpak van milieuproblemen dienen om die reden de kosten van gezondheidsschade als gevolg van milieuproblemen te worden meegewogen.

De doorberekening van gezondheidsschade in business cases zou hier een voorbeeld van kunnen zijn. Economische voordelen van een gezondheid beschermende bedrijfsvoering heeft een stimulerende werking op het realiseren hiervan. Maatschappelijke kosten baten analyses (MKBA's) waarin ook kosten en baten van gezondheidseffecten zijn opgenomen, kunnen hier meer inzicht geven in werkelijke kosten en baten van milieuschade veroorzakende activiteiten.

In het NMK wordt welvaart in de brede zin beschouwd. Ons advies is deze lijn door te trekken voor de beschouwing van gezondheid. Zoals ook in de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid wordt genoemd is het begrip positieve gezondheid een vollediger definitie. Daarbij adviseren wij de ambities in de Landelijke Nota gezondheidsbeleid om gezondheid te beschermen en te bevorderen met een veilige en gezonde leefomgeving over te nemen in de uitwerking van het NMK in samenhang met de uitwerking van de Nationale omgevingsvisie (NOVI).

Bouwsteen 4: verbinden en samenwerken

De GGD heeft als adviseur van gemeenten en partner van omgevingsdiensten veel ervaring met dilemma's rondom lokale initiatieven die milieu- en gezondheidsschade kunnen veroorzaken. Naast

de kennis over leefomgeving heeft de GGD ook expertise op het gebied van gedragsverandering. Inzicht in de motivatie om tot duurzaam gedrag te komen, zal onmisbaar zijn in de uitwerking van een effectief programma om dit te bevorderen en het draagvlak voor maatregelen te vergroten. Door het brede takenpakket van de GGD komen zijn ook de sociale aspecten rond veranderingen in beeld en deze kennis biedt de gelegenheid om de zorgen van ongeruste inwoners, met name de kwetsbare risicogroepen, te betrekken bij de uitvoering van het milieubeleid.

De GGD heeft daarbij een groot bereik via haar doelgroepen zoals de jeugd en kwetsbaren. Wij adviseren u daarom om ook de GGD'en en GGD GHOR Nederland uit te nodigen voor de nadere uitwerking van de gebiedsagenda's en de diverse programma's. Zo zijn GGD GHOR Nederland en GGD'en bijvoorbeeld voor de uitwerking van het Schone Lucht Akkoord betrokken.

Klimaat en gezondheid

Een thema dat onvoldoende wordt belicht is de huidige klimaatverandering veroorzaakt door de uitstoot van broeikasgassen. Door toenemende maximale temperaturen, extreme droogte en wateroverlast wordt klimaatverandering ook wel genoemd als een van de grootste bedreigingen van de volksgezondheid (Watts et al, The Lancet 2018). De gevolgen van de klimaatverandering zijn lastig te overschatten. Zo overtreffen de maximale temperaturen de voorspellingen van klimaatmodellen. Het KNMI registreert de afgelopen jaren vele hitterecords, ook deze zomer weer, en geeft aan dat de hoogste maximumtemperatuur drie keer zo snel als de wereldgemiddelde temperatuurstijging stijgt. GGD GHOR Nederland adviseert om de impact van klimaatverandering en hoe dit tegen te gaan in een aparte sectie uit te werken. Het advies is daarbij ook de effecten van klimaatmitigatie en -adaptatie op gezondheid daarbij te betrekken. Maatregelen die het klimaat ten goede komen, komen vaak ook direct ten goede aan de gezondheid van de mens. Dat is echter geen vanzelfsprekendheid en daarom moeten bij het nemen van klimaatmaatregelen, ook gezondheidseffecten altijd worden meegewogen. Zie ook de volgende berichten van GGHGORN: <https://ggdghor.nl/actueel-bericht/ggd-ghor-nederland-positief-over-klimaatbeleid-maar-blijft-aandacht-vragen-voor-gezondheid/> en <https://ggdghor.nl/thema/biomassacentrales-en-installaties/>.